

CHOWANNA

TOM 1 (40)

W POSZUKIWANIU WYZNACZNIKÓW JAKOŚCI ŻYCIA

Wydawnictwo
Uniwersytetu Śląskiego
Katowice 2013

Nr indeksu 330566

CHOWANNA

TOM 1 (40)

W POSZUKIWANIU WYZNACZNIKÓW JAKOŚCI ŻYCIA

pod redakcją Małgorzaty Górnik-Durose

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Katowice 2013

Redaktor naczelny
Dr hab. Zbigniew Spendel

Recenzenci

Prof. zw. dr hab. Augustyn Bańka, prof. zw. dr hab. Stanisław Kowalik

Rada Naukowa

Prof. zw. dr hab. Jerzy Brzeziński
Prof. zw. dr hab. Maria Czerepaniak-Walczak
Prof. zw. dr hab. Kazimierz Denek
Prof. zw. dr hab. Adam Frączek
Prof. zw. dr hab. Stanisław Juszczyk
Prof. zw. dr hab. Stanisław Kawula
Prof. zw. dr hab. Wojciech Kojs
Prof. zw. dr hab. Stefan M. Kwiatkowski
Prof. zw. dr hab. Zbigniew Kwieciński
Prof. zw. dr hab. Tadeusz Lewowicki
Prof. zw. dr hab. Mieczysław Łobocki
Prof. zw. dr hab. Krystyna Marzec-Holka
Prof. zw. dr hab. Stefan Mieszalski
Prof. zw. dr hab. Aleksander Nalaskowski
Prof. zw. dr hab. Czesław Nosal
Prof. zw. dr hab. Irena Obuchowska
Prof. zw. dr hab. Stanisław Palka
Prof. zw. dr hab. Karol Poznański
Prof. zw. dr hab. Andrzej Radziejewicz-Winnicki
Prof. zw. dr hab. Bronisław Siemieniecki
Prof. zw. dr hab. Tomasz Szkudlarek
Prof. zw. dr hab. Bogusław Śliwerski
Prof. zw. dr hab. Andrzej de Tchorzewski
Prof. zw. dr hab. Janina Wyczęsany

Kolegium Redakcyjne

Prof. dr hab. Małgorzata Górnik-Durose
Dr hab. Ewa Jarosz
Prof. dr hab. Barbara Kożusznik
Prof. dr hab. Anna Nowak
Prof. dr hab. Jan M. Stanik
Prof. zw. dr hab. Adam Stankowski
Dr hab. Agnieszka Stopińska-Pająk
Prof. dr hab. Ewa Syrek

Sekretarz Redakcji

Dr hab. Beata Piłula

www.chowanna.us.edu.pl

Adres Redakcji / Editorial Address
Wydział Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego
40-126 Katowice, ul. M. Grażyńskiego 53
tel./fax (32) 258-94-82
e-mail: zbigniew.spendel@us.edu.pl

Publikacja będzie dostępna — po wyczerpaniu nakładu — w wersji internetowej:

Central and Eastern European Online Library
www.ceool.com

Spis treści

Wprowadzenie (<i>Małgorzata Górnik-Durose</i>)	7
--	---

Artykuły

AGATA CHUDZICKA-CZUPAŁA Zadowolenie z pracy jako komponent jakości życia współczesnego człowieka	13
---	----

MARIOLA PARUZEL-CZACHURA Jakość życia a poczucie sukcesu i merkantylizm psychiczny u osób aktywnych zawodowo	39
---	----

ANNA MARIA ZAWADZKA, TOMASZ SĘK, ANNA SZABOWSKA-WALASZCZYK Jak nadużywanie władzy wiąże się z dobrostanem jednostki?	65
---	----

GRAŻYNA WĄSOWICZ-KIRYŁO, TOMASZ BARAN Wpływ samooceny i dobrostanu ekonomicznego na satysfakcję z życia kobiet i mężczyzn w różnym wieku	85
---	----

JOANNA MATEUSIAK Indywidualne korelaty samooceny „dobrego” zdrowia	103
---	-----

ELEONORA BIELAWSKA-BATOROWICZ Menopauza a jakość życia	127
---	-----

MARIA FINOGENOW Psychologiczne wyznaczniki zadowolenia z życia osób w wieku emerytalnym	143
--	-----

ANITA GAŁUSZKA Akceptacja choroby przewlekłej i poziom dystresu pacjentów leczących się ambulatoryjnie	159
---	-----

EWA WOJTYNA, IWONA NAWARA Krótka grupowa racjonalna terapia zachowania a jakość życia chorych na nowotwory	179
---	-----

ŁUKASZ JACH Źródła ludzkiego zadowolenia z życia z punktu widzenia psychologii ewolucyjnej — wybrane zagadnienia	197
---	-----

Varia

IRENA PILCH	
Makiawelizm a psychopatia	219
ANNA MARIA ZAWADZKA, DOROTA DYKALSKA-BIECK	
Wartości rodziców i tendencje materialistyczne dzieci	235
AGNIESZKA SKORUPA	
Rak szyjki macicy w świadomości młodzieży ponadgimnazjalnej. Na przykładzie projektu kampanii społecznej dotyczącej profilaktyki raka szyjki macicy	255

Table of contents

Introduction (<i>Małgorzata Górnik-Durose</i>)	7
--	---

Articles

AGATA CHUDZICKA-CZUPAŁA Job satisfaction as a component of life quality of contemporary human	13
MARIOLA PARUZEL-CZACHURA Quality of life, sense of success and psychological mercantilism among professionally active people	39
ANNA MARIA ZAWADZKA, TOMASZ SEK, ANNA SZABOWSKA-WALASZCZYK Power abuse and well-being	65
GRAŻYNA WĄSOWICZ-KIRYŁO, TOMASZ BARAN The influence of self-esteem and economic well-being on satisfaction with life in various age groups of women and men	85
JOANNA MATEUSIAK Individual correlates of "good" subjective health	103
ELEONORA BIELAWSKA-BATOROWICZ Menopause and the quality of life	127
MARIA FINOGENOW Psychological determinants of life satisfaction in retirement age	143
ANITA GAŁUSZKA Acceptance of chronic disease and level of distress in ambulatory patients	159
EWA WOJTYNA, IWONA NAWARA Short group rational behavioural therapy and quality of life among cancer patients	179
ŁUKASZ JACH The sources of humans' satisfaction with life in terms of the evolutionary psychology — selected aspects	197

Varia

IRENA PILCH	
Machiavellianism and psychopathy	219
ANNA MARIA ZAWADZKA, DOROTA DYKALSKA-BIECK	
Parent's values and children's materialistic tendencies	235
AGNIESZKA SKORUPA	
Cervical cancer in awareness of high school youths. Analyse on the basis of the social campaign project	255

Wprowadzenie

Problematyka jakości życia jest obecna w badaniach naukowych już od kilku dekad. Łączy w sobie wyniki badań i refleksje teoretyczne z takich dyscyplin, jak socjologia, ekonomia, medycyna, w końcu — psychologia. Sięga jednakże swoimi korzeniami znacznie głębiej — do filozoficznej refleksji nad życiem dobrym i szczęśliwym w pismach Arystotelesa, Seneki, Epikura, Arystypa z Cyreny, filozofów chrześcijańskich — św. Augustyna i św. Tomasza, a później chociażby Thomasa Hobbesa czy Jeremy'ego Benthama i utilitarystów (by wspomnieć tych najczęściej przywoływanych).

Zainteresowanie jakością życia w obrębie różnych obszarów dociekań naukowych skutkuje ogromną ilością danych, które nie zawsze są „kompatybilne”, ponieważ badacze uzyskują je, stosując odmienne paradygmaty metodologiczne i teoretyczne. Problem zaczyna się zwykle już w momencie definiowania jakości życia i przyjęcia perspektywy jej analizowania — obiektywnej, kiedy to badacze posługują się wskaźnikami społeczno-ekonomicznymi lub medycznymi, albo subiektywnej — kiedy to w kontekście jakości życia mówimy o ocenach, poczuciach, emocjach, itp., odnoszących się do różnych sfer funkcjonowania człowieka.

W ujęciu socjologiczno-ekonomicznym jakość życia związana jest z istnieniem pewnych obiektywnych czynników, wskaźnikowanych przez „twarde” dane statystyczne, które — jak się zakłada — składają się na warunki, w jakich ludzie powinni doświadczać zadowolenia i czuć się szczęśliwymi. Czynniki te to poziom życia i rozwoju społecznego (niegdys wskaźnikowany jedynie przez PKB *per capita*, teraz ra-

czej przez Human Development Index), zdrowie i opieka medyczna, stan środowiska naturalnego, poziom konsumpcji, poziom przestępczości, poziom demokracji, funkcjonowanie społeczności lokalnych, itp. Ujęcie medyczne z kolei koncentruje się na jakości życia w chorobie i odnosi do możliwości człowieka chorego w zakresie prowadzenia „normalnego” życia, wolnego od bólu i dolegliwości, samodzielnego, niezależnego od innych. W ujęciu psychologicznym natomiast uznaje się rolę czynników obiektywnych, ale jednocześnie przyznaje szczególne miejsce czynnikom subiektywnym, czyli percepcji, doświadczaniu, nadawaniu sensu zdarzeniom i warunkom, w jakich człowiek żyje, co skutkuje poczuciem psychologicznego dobrostanu lub szczęścia w krótszej lub dłuższej perspektywie czasowej. Jakość życia odnosi się więc tu do subiektywnej oceny własnego życia, zakorzenionej w kontekście kulturowym, społecznym i środowiskowym. W podejściu psychologicznym zakłada się również, że jakość życia jednostki jest nierozzerwalnie związana z jakością życia innych osób.

Dodatkowe wyzwanie, jakie stoi przed „nauką o jakości życia”, polega na tym, że jest ona *de facto* nie tylko **przedmiotem**, lecz także **celem** badań i rozważań w jej ramach. To obszar badań, który nieustannie musi konfrontować się z pytaniem o aplikacyjne znaczenie wyników oraz sposoby ich implementacji w życiu jednostek i społeczeństw. Wysoka jakość życia to cel, do którego dąży współczesny człowiek. Poprawa jakości życia to także cel różnych organizacji i instytucji społeczno-politycznych (począwszy od lokalnych stowarzyszeń, po rządy państw i organizacje międzynarodowe, chociażby WHO), bo racja ich bytu opiera się na zaspokojeniu potrzeby i dążenia współczesnego człowieka do osiągnięcia właśnie wysokiej jakości życia.

Takie bogactwo i różnorodność paradygmatów i danych empirycznych oraz aplikacyjnych zapotrzebowań może być zarówno błogosławieństwem, jak i przekleństwem dla naukowej refleksji nad jakością życia. Błogosławieństwo ilości i zróżnicowania jest gwarancją, że żaden istotny aspekt ludzkiego bytowania i doświadczania świata w analizach nie zostanie pominięty. Przekleństwo stanowi natomiast dość daleko idąca nonszalancja w kwalifikowaniu wszelakich badań i ich rezultatów jako tych, które przynależą do obszaru jakości życia, i mnożenie prac na ten temat¹. Można się jednak spodziewać, że jeśli ta wielość badań osiągnie „masę krytyczną”, to przedstawiciele różnych dyscyplin zajmujący się jakością życia poszukają wspólnego języka, za pomocą którego można bę-

¹ Jeden z Recenzentów niniejszego tomu zwrócił uwagę na to, że istnieje swoista moda na prowadzenie badań wokół tej problematyki, skutkująca nadprodukcją publikacji odnoszących się do jakości życia, co — jego zdaniem — jest zjawiskiem niepokojącym.

dzie wyrazić istotę problemu na poziomie interdyscyplinarnym, a nawet transdyscyplinarnym.

Prezentowany w niniejszym tomie „Chowanny” zbiór artykułów nie ma jednakże ambicji dotarcia do sedna problemu jakości życia i stworzenia modelu, który byłby akceptowany przez przedstawicieli różnych dziedzin nauki i sprawdzał się w działalności praktycznej. Przedstawiono tu badania psychologiczne i analizy, które bez wątplenia przyczyniają się do lepszego zrozumienia wybranych aspektów dobrostanu psychicznego, zadowolenia z różnych dziedzin życia, w końcu — jakości życia ujmowanej z różnych perspektyw teoretycznych. Tom ten nie jest spójny konceptualnie i metodologicznie; stanowi raczej wyraz wspomnianej różnorodności problemów i ich ujęć.

Autorzy poszczególnych artykułów przedstawili wyniki poszukiwań istotnych wyznaczników szeroko rozumianej jakości życia — odnoszących się z jednej strony do funkcjonowania człowieka w sferze społeczno-zawodowej i ekonomicznej, a z drugiej — do jego zdrowia i doświadczania choroby. W tomie znalazły się także teksty, które może nie wiążą się z jakością życia bezpośrednio, ale wpisują w szerokie tło czynników mających dla niej istotne znaczenie.

Małgorzata Górnik-Durose

Zasady opracowania materiałów

1. Redakcja przyjmuje teksty, które dotąd nigdzie nie były publikowane.
2. Nadsyłane prace będą recenzowane, a następnie omawiane na posiedzeniach Redakcji, która podejmie decyzję w sprawie zakwalifikowania ich do druku. O decyzji Redakcji Autor zostanie poinformowany. W przypadku niezakwalifikowania artykułu do druku zostanie on zwrócony Autorowi. (Prace realizowane między innymi w ramach grantu powinny być opatrzone informacją o rodzaju, numerze i tytule problemu badawczego).
3. Objętość tekstu nie może przekraczać 16 stron formatu A4, łącznie z bibliografią, przypisami, tabelami, rysunkami. Wyjątek od tej zasady stanowią jedynie artykuły zamówione.
4. Materiały przekazane do Redakcji powinny zawierać:
 - komputerowy wydruk tekstu wraz z bibliografią (uporządkowaną alfabetycznie, w układzie nazwisko/data) oraz CD,
 - tabele, rysunki (wydruk oraz CD),
 - do każdego tekstu abstrakt oraz słowa kluczowe — w języku angielskim (względnie polskim),
 - przypisy: bibliograficzne (podane w tekście głównym, umieszczone w nawiasach w układzie nazwisko/data), rzeczowe (opatrzone cyfrą odpowiadającą numeracji ciągłej przypisów w tekście głównym, napisane na oddzielnej stronie),
 - informacje o Autorze (imię i nazwisko, tytuł, stopień naukowy i zawodowy, specjalność, stanowisko i miejsce pracy, aktualnie pełnione funkcje w stowarzyszeniach i towarzystwach krajowych i zagranicznych, adres do korespondencji, adres domowy, numer telefonu).

Warunki prenumeraty

Warunkiem regularnego otrzymywania „Chowanny” jest złożenie zamówienia na prenumeratę roczną. Cena każdego z tomów wyniesie 36 zł (+ VAT)

Zamówienia prosimy wysyłać pod adresem:

WYDAWNICTWO UNIWERSYTETU ŚLĄSKIEGO
UL. BANKOWA 12B, 40-007 KATOWICE
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl
tel. (32) 359-15-70

Bieżące numery można nabywać bezpośrednio w księgarni Wydawnictwa ul. Bankowa 12 (budynek rektoratu) lub zamawiać korespondencyjnie.

Subscription orders for all the magazines published in Poland available through the local press distributors or directly through the:

Foreign Trade Enterprise
ARS POLONA
Centrala Handlu Zagranicznego ARS POLONA S.A.
ul. Obrońców 25, 03-933 Warszawa

Księgarnia Wysyłkowa „LEXICON”
Maciej Woliński
ul. Dereniowa 2/96, 02-776 Warszawa
e-mail: lexicon@lexicon.net.pl

KOLPORTER S.A.
ul. Zagnańska 61, 25-528 Kielce

W roku 2013 nakładem

Wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego

ukazały się następujące publikacje z dziedziny pedagogiki i psychologii:

Człowiek wobec wartości etycznych. Badania i praktyka. Red. A. Chudzicka-Czupala

Beata Ecler-Nocoń, Monika Frania, Małgorzata Kitlińska-Król

Pedagogiczne wyzwania wobec zmiany społecznej

Beata Ecler Nocoń

Wychowanie a płciowość osób w relacjach międzyludzkich z perspektywy pedagogiki personalistycznej

Nr indeksu 330566
PL ISSN 0137-706X
(wersja drukowana)
ISSN 2353-9682
(wersja elektroniczna)

Copyright © 2013 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

Redaktor
MAGDALENA STARZYK
Projektant okładki i szaty graficznej
BEATA MAZEPA-DOMAGAŁA
Redaktor techniczny
BARBARA ARENHÖVEL
Korektor
MAGDALENA BIAŁEK
Łamanie
ALICJA ZAŁĘCKA

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Nakład: 230 + 50 egz. Ark. druk. 17,25.
Ark. wyd. 20,0. Papier offset. kl. III, 90 g
Cena 36 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: PPHU TOTEM s.c.
M. Rejnowski, J. Zamiara
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław

CHOWANNA 2013, TOM 1 (40) · W POSZUKIWANIU WYZNACZNIKÓW JAKOŚCI ŻYCIA

Cena 36 zł (+ VAT)